

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 50/2010 vp

Hallituksen esitys kilpailulaiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on lähettänyt 16 päivänä kesäkuuta 2010 talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen kilpailulaiksi (HE 88/2010 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta ja maa- ja metsätalousvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (PeVL 40/2010 vp, MmVL 17/2010 vp). Lausunnot ovat tämän mietinnön liitteinä.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Johanna Rihtokkonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- lainsäädäntöneuvos Liisa Vanhala, oikeusministeriö
- markkinaoikeustuomari Maarit Lindroos-Kokkonen, markkinaoikeus
- ylijohtaja Juhani Jokinen, Kilpailuvirasto
- lakimies Riitta Kokko-Herrala, Kuluttajavirasto
- ylitarkastaja Juha Salmela, Etelä-Suomen aluehallintovirasto

- lakimies Pirkka-Petri Lebedeff, Suomen Kuntaliitto
- lakimies Anne Horttanainen, Keskuskauppa-kamari
- asiantuntija Jukka Lehtonen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- päälakimies Martti Virtanen, Kaupan liitto
- lakimies Marica Twerin, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- elinkeinoasioiden päällikkö Janne Metsämäki, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- asianajaja Tuomas Aho, Suomen Asianajajaliitto
- lainopillinen asiamies Anja Tuomola, Suomen Yrittäjät
- ekonomisti Martti Luukko, Suomen Kuluttajaliitto ry
- professori Petri Kuoppamäki
- asianajaja, oikeustieteen tohtori Vesa Silaskivi, Asianajotoimisto Hammarström Puhakka Partners Oy.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Akava ry
- Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi kilpailulaki, joka korvaisi nykyisen kilpailunrajoituksesta annetun lain. Osa säännöksistä vastaa

sisällöltään voimassa olevan lain säännöksiä. Uuden lain tarve johtuu erityisesti siitä, että lukuisten osittaisuudistusten ja kilpailulainsäädän-

nön kehittymisen seurauksena nykyisen kilpailunrajoituslain rakenne, käsitteistö ja säännösten sijoittelu laissa ei ole kaikin osin looginen ja selkeä. Esityksessä ehdotetaan, että uuden lain nimi olisi kilpailulaki. Kilpailulaki nimenä antaa oikeamman kuvan siitä, mitä lailla tavoitellaan.

Keskeisimmät uudistukset koskisivat seuraamusjärjestelmää, vahingonkorvausta, kilpailuasioissa noudatettavaa menettelyä ja yrityskauppavalvontaa koskevia säännöksiä.

Kilpailunrajoituksia koskevaa seuraamusmaksusäännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että säännöksen sanamuodosta kävisi nykyistä selkeämmin ilmi, että seuraamusmaksun määräämisessä noudatetaan samoja periaatteita kuin Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Ehdotuksen mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä myös sellaiselle elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, jolle rikkomukseen osallistunut liiketoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena. Myös seuraamusmaksun vanhentumista koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että se vastaa perusteiltaan Euroopan unionin kilpailusääntöjen täytäntöönpanossa sovellettavaa seuraamusmaksun vanhentumissäännöstä.

Seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi niin, että ne vastaisivat Euroopan komission soveltamia seuraamusmaksusta vapauttamista ja seuraamusmaksun alentamista koskevia säännöksiä. Lakiin kirjattaisiin nykyistä täsmällisemmin ne tilanteet, joissa kartelliin osallinen elinkeinonharjoittaja voi saada vapautuksen tai alennuksen seuraamusmaksusta. Lakiin sisällytettäisiin säännökset myös seuraamusmaksusta saatavien alennusten määristä eri tilanteissa sekä seuraamusmaksusta vapautumista tai alentamista koskevasta menettelystä.

Kilpailunrikkomuksia koskevan vahingonkorvaussäännöksen soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi niin, että jokaisella kilpailunrajoituksesta vahinkoa kärsineellä olisi oikeus korvaukseen. Vahingonkorvausta koskevia vanhentumisaikoja täsmennettäisiin niin, että nii-

den alkamis- ja päättymisajankohdat olisi laissa nykyistä selkeämmin määritelty.

Esityksessä ehdotetaan, että yrityskauppojen arvioinnissa otettaisiin käyttöön Euroopan unionin lainsäädännön mukainen yrityskauppojen arviointitapa. Yrityskaupan arviointi ei perustuisi enää yksinomaan määräävän markkina-aseman olemassaoloon. Ehdotuksen mukaan markkinaoikeus voisi Kilpailuviraston esityksestä kieltää tai määrätä purettavaksi yrityskaupan tai määrätä yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, jos yrityskauppa olennaisesti estää tehokasta kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden olennaisella osalla erityisesti siitä syystä, että sillä luodaan määräävä markkina-asema tai vahvistetaan sitä.

Yrityskauppavalvontaa koskevia menettelysääntöjä ehdotetaan täsmennettäväksi. Esityksen mukaan yrityskaupan käsittelymääräaikoja voitaisiin jatkaa, jos yrityskaupan osapuolet eivät toimita Kilpailuvirastolle sen tämän lain nojalla pyytämiä tietoja määrääjassa tai toimittavat tiedot olennaisesti puutteellisinä tai virheellisinä. Yrityskaupan täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että yrityskauppa voitaisiin panna täytäntöön heti, kun se on hyväksytty ilman ehtoja tai ehdollisena. Kilpailuvirasto ei voisi asettaa yrityskaupalle ehtoja, joita yrityskaupan ilmoittaja ei ole hyväksynyt. Yrityskaupan ilmoittaja ei voisi valittaa yrityskaupan ehdoista.

Esityksessä ehdotetaan, että kilpailuasioita koskevat menettelysäännökset koottaisiin omaan lukuunsa. Ehdotuksen mukaan Kilpailuviraston tulisi asettaa tehtävänsä tärkeysjärjestykseen. Kilpailuvirasto jättäisi asian tutkimita, jos ei voida pitää todennäköisenä, että kyseessä on kielletty kilpailunrajoitus, jos kilpailua kyseisillä markkinoilla voidaan epäillä kilpailunrajoituksesta huolimatta pitää kokonaisuudessaan toimivana tai jos asiaa koskeva toimenpidepyyntö on ilmeisen perusteeton. Kilpailuvirastolle annettaisiin oikeus tehdä tarkastuksia myös muihin kuin elinkeinonharjoittajien liiketiloihin sekä mahdollisuus kutsua kuultavaksi henkilö, jonka voidaan perustellusta syystä epäillä toimineen kilpailunrajoituksen toteuttamisessa.

Lakiin ehdotetaan lisättäviksi keskeiset elinkeinonharjoittajan puolustautumisoikeuksia koskevat säännökset kilpailulain mukaisessa menettelyssä. Säännökset ovat osin luonteeltaan informatiivisia. Esityksessä ehdotetaan, että Kilpailuviraston tulisi ilmoittaa kirjallisesti elinkeinonharjoittajalle tutkinnassa esiin tulleisiin seikoihin liittyen sitä vastaan esittämänsä väitteet ja niiden perustelut. Kilpailuviraston tulisi myös asettaa kohtuullinen määräaika, jonka kuluessa elinkeinonharjoittaja voi esittää Kilpailuvirastolle näkökantansa suullisesti tai kirjallisesti.

Esityksessä ehdotetaan, että lain elinkeinonharjoittajan määritelmän sanamuotoa muutettaisiin

siin niin, että elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä taikka yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa. Yhtenä elinkeinonharjoittajana tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymänä pidetään sellaista taloudellista kokonaisuutta, esimerkiksi konsernia, johon kuuluvat elinkeinonharjoittajat eivät itsenäisesti määritä toimintaansa markkinoilla. Ehdotus vastaa EU:n oikeudessa sovellettavaa yrityksen käsitettä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Talousvaliokunta ehdottaa, että lakiehdotus hyväksytään siihen tehdyin muutoksin.

Kilpailulaki perustuu laajasti EU:n lainsäädäntöön, josta osa on suoraan sovellettavaa oikeutta, ja EU:n oikeuskäytäntöön. Lainsäädännöllä on olennaisen tärkeä merkitys kilpailun toimivuuden, tuottavuuden parantamisen ja markkinoiden tehokkuuden kannalta. Tämä on otettava huomioon muutakin lainsäädäntöä kuin kilpailulainsäädäntöä kehitettäessä. Lainsäädännöllä luodut yksinoikeudet ja erioikeudet sekä alalle tulon esteet rajoittavat kilpailua ja jarruttavat markkinoiden kehittymistä tehokkaammiksi. Niiden vaikutus näkyy kustannustason koohoamisena. Kilpailun esteet on karsittava lainsäädännöstä, jollei siihen jollakin toimialalla ole erityisiä perusteita.

Kilpailulaissa säädetään kielletyistä kilpailunrajoituksista sekä toimenpiteistä, toimivaltuuksista ja seuraamuksista, jos lakia epäillään tai todetaan rikotun. Kilpailuoikeudellisena sanktiona on valtiolle maksettava seuraamusmaksu. Maksu saa olla enintään 10 prosenttia kilpailunrajoitukseen osallisen liikevaihdosta siltä vuodelta, jona hän viimeksi osallistui rikkomukseen. Maksun määrää markkinaoikeus Kilpailuviraston esityksestä.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä seuraamusmaksun määräämistä niin suurena, että rikkomukseen osallinen ei saa seuraamusmaksun maksamisesta huolimatta hyötyä osallistumisestaan kiellettyyn kilpailunrajoitukseen ja että seuraamusmaksun määrällä on ennalta ehkäisevää vaikutusta vastaisen varalle. Kilpailulain mukaan väärän tiedon antamisesta viranomaiselle rangaistaan rikoslaissa säädetty rangaistus. Kilpailulain rikkomisesta ei seuraa muita riksoikeudellisia seuraamuksia. Jos havaitaan, että laissa säädetty kilpailuoikeudelliset sanktiot ovat riittämättömiä, niitä on tehostettava, kun se on kansallisesti mahdollista. Lisäksi tulee selvittää mahdollisuudet rikosoikeudellisten sanktioiden laajentamiseen silloin, kun ne voivat tulla oikeudellisten periaatteiden mukaan kyseeseen.

Kilpailulain 32 §:ssä on uudet säännökset asioiden tärkeysjärjestyksestä ja tutkimatta jättämisestä. Kilpailuvirasto asettaa tehtävänsä tärkeysjärjestykseen, ja se voi jättää asian tutkimatta laissa säädettyin edellytyksin.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että edellä mainitusta mahdollisuudesta huolimatta Kilpailuvirastolla on riittävät ja asiantuntevat resurssit kilpailuasioden pitkäjänteiseen seurantaan ja tutkintaan. Paljastumisuhalla on osaltaan ennalta ehkäisevä vaikutus.

Harmaa talous ja työnantajavelvoitteiden lainlyönti, jotka usein liittyvät toisiinsa, vääristävät kilpailua ja vaikeuttavat rehellistä elinkeinotoimintaa. Yhteiskunnalta jää saamatta huomattava määrä veroja ja maksuja. Kilpailuasioita tutkiessaan viranomaisten on seurattava myös harmaata taloutta. Jos kilpailuviranomaisten tietoon tulee siitä epäilyjä, niiden on toimittava yhteistyössä muiden asianomaisten viranomaisten kanssa epäkohtien ja laittomuuksien kitkemiseksi ja syyllisten saattamiseksi vastuuseen.

Muita toteamuksia

Lain 13 §:ssä säädetään seuraamusmaksun suuruudesta. Seuraamusmaksu saa olla enintään 10 prosenttia kunkin kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan tai näiden yhteenniittymän liikevaihdosta siltä vuodelta, jona elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenniittymä viimeksi osallistui rikkomukseen.

Talousvaliokunta toteaa, että rikkomukseen osallistumisvuodella tarkoitetaan kalenterivuotta. Jos tilikausi poikkeaa kalenterivuodesta, liikevaihto tulee laskea kalenterivuodelle. Pääsääntöisesti tilikausi on kalenterivuosi, mutta se voi olla myös muu 12 kuukauden ajanjakso. Eräissä tapauksissa tilikausi voi olla 12:ta kuukautta lyhyempi tai pitempi, kuitenkin enintään 18 kuukautta.

Kilpailulain 17 §:n 1 momentin mukaan kilpailunrajoituksesta määrättävästä seuraamusmaksusta vapautumista (14 §) ja seuraamusmaksun alentamista (15 §) haetaan Kilpailuvirastolta. Pykälän 3 momentissa sanotaan, että Kilpailuvirasto antaa menettelyn lopuksi kirjallisen päätöksen siitä, täyttääkö elinkeinonharjoittaja kaikki laissa säädetyt edellytykset. Lain 44 §:n 1 momentin mukaan Kilpailuviraston 17 §:n 3 momentin nojalla antamaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Talousvaliokunta huomauttaa, että Kilpailuviraston tulee antaa 17 §:n 3 momentissa tarkoitettut päätökset tiedoksi hallintolaissa säädetyllä tavalla.

Markkinaoikeus on lausunut talousvaliokunnan kuulemisessa, että kilpailuasioden tuomioistuinprosessien osapuolten oikeusturva edellyt-

tää, että kilpailuasioden tuomioistuinmenettely säännellään nykyistä tarkemmin.

Hallituksen esityksen perusteluissa puolestaan todetaan, että kilpailuasioden käsittelyä markkinaoikeudessa koskevat säännökset ovat hyvin niukat ja vaativat lähiaikoina ajanmukaistamista. Yleissäännökset asian käsittelystä markkinaoikeudessa ovat parhailaan uudistettavina. Kilpailuasioden käsittelyä markkinaoikeudessa koskeviin säännöksiin tehdään tarpeelliset muutokset sen jälkeen, kun nähdään, millaisiksi yleissäännökset muotoutuvat.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että niipian kuin siihen on valmiudet, säännöksiin tehdään tarpeelliset muutokset. Se on välttämätöntä asianosaisten oikeusturvan, oikeusvarmuuden ja asioiden käsittelyn sujuvuuden kannalta Kilpailuvirastossa ja markkinaoikeudessa.

Talousvaliokunta viittaa myös siihen, mitä perustuslakivaliokunta sanoo asioiden käsittelystä Kilpailuvirastossa ja markkinaoikeudessa. Perustuslakivaliokunnan mukaan asioiden viivytyksetön käsittely edellyttää Kilpailuvirastolta ja markkinaoikeudelta hyvää tiedonkulkua, työsuunnittelua, valmistelua ja tehokasta päätöksentekoa.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Yrityskaupan kieltäminen ja ehtojen asettaminen. Lakiehdotuksen 25 §:ssä on säännökset yrityskaupan kieltämisestä ja ehtojen asettamisesta. Markkinaoikeus voi Kilpailuviraston esityksestä kieltää tai määrätä purettavaksi yrityskaupan tai asettaa yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja. Jos kilpailun estyminen tai yrityskaupan haitalliset vaikutukset voidaan välttää, Kilpailuviraston tulee edellä tarkoitetun esityksen tekemisen sijasta neuvotella ja määrätä tällaiset ehdot noudatettaviksi. Kilpailuvirasto ei voi määrätä yrityskaupalle ehtoja, joita yrityskaupan ilmoittaja ei hyväksy.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että säädösehdotuksista ei käy lainkaan ilmi, millaisia ehtoja markkinaoikeus tai Kilpailuvirasto voivat asettaa. Perustuslakivaliokunta esittää, että säännösten tarkentamiseksi niihin lisätään avoin esimerkkiluettelo yrityskaupan ehdoista.

Kilpailulakiehdotuksen 25 § vastaa asiallisesti nykyisen kilpailunrajoituksista annetun lain 11 d §:ää. Tässäkään pykälässä ei ole ehdoista esimerkkiluetteloa. Perustuslakivaliokunta ei kiinnittänyt huomiota tähän yksityiskohtaan silloin antamassaan lausunnossa (HE 105/2001 vp — PeVL 35/2001 vp).

Hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan, että kilpailun toimivuuden kannalta ongelmallisissa yrityskauppataapauksissa yrityskaupan ilmoittaja esittää Kilpailuvirastolle ehtoja, joiden se uskoo poistavan tutkittavana olevaan yrityskauppaan liittyvät kilpailuongelmat. Kilpailuvirasto neuvottelee yrityskaupan ilmoittajan kanssa ehdoista. Jos ehdot riittävät poistamaan yrityskauppaan liittyvät kilpailuongelmat ja yritys hyväksyy ehdot, Kilpailuvirasto määrää ehdot noudatettaviksi. Tässä tapauksessa Kilpailuvirasto ei voi tehdä markkinaoikeudelle esitystä yrityskaupan kieltämiseksi. Lain mukaan Kilpailuvirasto ei voi määrätä yrityskaupalle ehtoja, joita yrityskaupan ilmoittaja ei hyväksy. Jos ehdoista ei päästä neuvottelutulokseen, Kilpailuvirasto tekee esityksen markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämiseksi.

Talousvaliokunta yhtyy näkemykseen, että yrityskaupan ehdot voivat vaihdella hyvin paljon riippuen kussakin tapauksessa mm. yritysten toimialasta ja markkinoiden rakenteesta. Lisäksi yrityskaupan toteuttajat tekevät Kilpailuvirastolle esityksen ehdoista. Valiokunnalle annetun selvityksen mukaan samankaltainen säännös sisältyy usean muun EU:n jäsenvaltion kilpailulakiin eikä niissäkään ole esimerkkiluetteloa. Kansallisessa yrityskauppavalvonnassa seurataan myös EU:n komission linjauksia ja EU:n oikeuskäytäntöä.

Edellä olevan perusteella talousvaliokunta toteaa kantanaan, että ehtoja koskevan esimerkkiluettelon kirjaaminen lakiin on käytännössä vaikeaa ja että laki tältä osin hyväksytään hallituksen esityksen mukaisena.

Tarkastusvaltuudet. Lain 35 §:ssä on säännökset Kilpailuviraston ja aluehallintoviraston virkamiehen tarkastusoikeudesta elinkeinonharjoittajan hallinnassa olevissa liike- ja varastoti-

loissa, maa-alueilla ja kulkuneuvoissa ja 36 §:ssä tarkastusoikeudesta muissa kuin edellä mainituissa tiloissa.

Perustuslakivaliokunta sanoo lausunnossaan, että kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat. Liike- ja varastotiloihin saattaa sisältyä myös asumiseen tarkoitettuja tiloja. Perustuslaissa turvattu kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti myös ajoneuvossa mahdollisesti olevat pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat. Tällaiset tilat jäävät kuitenkin perustuslailla suojatun kotirauhan eräänlaiselle reuna-alueelle.

Lausunnossa sanotaan myös, että kotirauhan suojan kannalta olisi perusteltua lisätä 35 §:ään maininta, ettei tarkastusta voida suorittaa kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa, vaan niitä koskevista tarkastuksista säädetään 36 §:ssä. Koska kotirauhan suojaama piiri määritellään eri tavoin perustuslaissa kuin esimerkiksi rikoslaisissa, olisi rajausta perusteltua muotoilla koskemaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyjä tiloja.

Huomautuksistaan huolimatta perustuslakivaliokunta esittää, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Talousvaliokunta toteaa, että kilpailulakiehdotuksen 35 § on asiallisesti samansisältöinen kuin voimassa olevan kilpailunrajoituslain 20 §, ja 36 § vastaa eräin muutoksin kilpailunrajoituslain 20 a §:ää. Antaessaan lausunnon hallituksen esityksestä kilpailunrajoituslain muuttamisesta, joka sisälsi mm. edellä mainitut säännökset, perustuslakivaliokunta ei silloin ottanut kantaa kotirauhan suojaan (HE 11/2004 vp — PeVL 7/2004 vp). Kilpailulakiehdotuksen 35 ja 36 §:n, kuten myös nykyiset kilpailunrajoituslain 20 ja 20 a §:n, säännökset perustuvat EU:n kilpailusääntöjen täytäntöönpanoasetuksen (1/2003) 20 ja 21 artiklaan, jotka ovat suoraan sovellettavaa oikeutta.

Talousvaliokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 35 § hyväksytään hallituksen esityksen mukaisena. Talousvaliokunta kuitenkin kiinnittää lain soveltajien huomiota siihen, mitä perustuslakivaliokunnan lausunnossa sanotaan. Elinkeinonharjoittajan liiketiloihin tehtäviä tarkastuk-

sia koskevan 35 §:n nojalla ei voida tehdä tarkastuksia kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin.

Muilta osin talousvaliokunta viittaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunto

Maa- ja metsätalousvaliokunta käsittelee kilpailulain 2 §:n 2 momentissa olevien säännösten soveltamista maatalouteen. Valiokunta toteaa, että hallitus sitoutui 10.6.2010 valmistelemaan hallituksen esityksen poikkeuksista kilpailulainsäädäntöön maatalouden alalla tavoitteena toteuttaa EU-lainsäädännön mukaisten maataloustuottajien yhteenliittymien ja maatalouden toimialakohtaisten yhteenliittymien toteuttamat järjestelyt. Lisäksi valiokunta toteaa, että esityksen valmistelu on aloitettu maa- ja metsätalousministeriössä. Maa- ja metsätalousvaliokunta kiirehti esityksen antamista eduskunnalle.

Hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan, että kilpailulain 2 §:n 2 momentin säännökset vastaavat asiallisesti voimassa olevan kilpailunrajoituslain 2 §:n 2 ja 3 momenttia. Kilpailulakiehdotuksen mukainen maatalouden alkutuotantoa koskeva soveltamisalapoikkeus vastaa EU:n maataloutta koskevaa soveltamisalapoikkeusta, ja sitä sovelletaan EU:n soveltamiskäytännön kanssa yhdenmukaisesti. Tarkoituksena on myös, että kansallinen lainsäädäntö sallii jatkossakin EU:n oikeuden sallimat järjestelyt.

Talousvaliokunta ilmaisee kantanaan, että antaessaan hallituksen esityksen kilpailulaiksi 10.6.2010 hallitus otti kantaa siihen, että kilpailulaki on luonteeltaan yleislaki ja mahdollisista poikkeuksista säädetään erillisellä lailla. Tähän viittaa se, että hallituksen esityksen antamisen yhteydessä valtioneuvosto antoi lausuman, jonka mukaan hallitus sitoutuu valmistelemaan maa- ja metsätalousvaliokunnan mainitseman esityksen. Talousvaliokunta edellyttää, että hallitus valmistelee hyvässä yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön ja sidosryhmien kanssa tarvittavan lainsäädännön tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden mahdollistamiseksi mahdollisimman pian.

Maa- ja metsätalousvaliokuntakaan ei esitä muutoksia kilpailulakiin.

Talousvaliokunta toteaa vielä, että EU:n komission toimeksiannosta on käynnistetty äskettäin kaksivuotinen tutkimushanke osuuskuntien ja tuottajaorganisaatioiden roolista ruokaketjussa. Samalla selvitetään niihin liittyviä kilpailuoikeudellisia kysymyksiä.

Maa- ja metsätalousvaliokunta käsittelee lausunnossaan mm. maatalouden tuottavuuden kasvun vaikutusta hintoihin, kotimaisen elintarviketeollisuuden ja kaupan keskittyneisyyttä, jatkuvan hintaseurannan tehostamistarvetta ja määrävän markkina-aseman väärinkäyttöön puuttumista. Talousvaliokunta viittaa lausuntoon.

Yksityiskohtaiset perustelut

12 §. Kilpailunrajoituksesta määrättävä seuraamusmaksu. Pykälän 4 momentissa ehdotetaan, että seuraamusmaksun täytäntöönpanosta annettaisiin tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Lakiehdotuksen 49 §:n mukaan kilpailunrikkomusmaksun täytäntöönpanosta annettu asetus (142/2002) jäisi edelleen voimaan. Asetuksessa säädetään, että Oikeusrekisterikeskus huolehtii kilpailunrikkomusmaksun määräämistä koskevan päätöksen täytäntöönpanosta.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten momentti on poistettu. Oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain 1 §:n mukaan Oikeusrekisterikeskuksen tehtävistä säädetään lailla, ei asetuksella.

Edellä olevan johdosta lakiehdotuksen 49 §:stä on poistettu säännös kilpailunrikkomusmaksun täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen voimaan jäämisestä, ja lakiin on lisätty asetuksen sisältöä vastaava uusi 47 § seuraamusmaksun täytäntöönpanosta ja seuraamusmaksua koskevista ilmoituksista. Samalla, kun kilpailunrajoituksista annettu laki kumotaan, kumoutuu myös kilpailunrikkomusmaksun täytäntöönpanosta annettu asetus.

19 §. Seuraamusmaksun vanhentuminen. Lakiehdotuksen mukaan elinkeinonharjoittajalle, joka panee yrityskaupan täytäntöön 25 tai 27 §:n vastaisesti, määrätään seuraamusmaksu, jollei

laissa ole säädettyjä perusteita jättää se määräämättä.

Seuraamusmaksun vanhentumista koskevaa 19 §:ää on täydennetty viittauksilla 25 ja 27 §:ään, jolloin pykälissä tarkoitettu yrityskaupan lainvastaisesta täytäntöönpanosta määrättävän seuraamusmaksun vanhentumisaika on sama kuin kiellettyjä kilpailunrajoituksia koskevien säännösten rikkomisesta.

20 §. *Vahingonkorvaus.* Pykälän 2 momenttia, jossa ehdotetaan säädettäväksi vahingonkorvauksen sovittelusta ja korvausvastuun jakautumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken, on täsmennetty niin, että laista käy selkeästi ilmi vahingonkorvauslain (412/1974) 2 luvun 1 §:n 2 momentissa olevan sovittelusäännöksen ja 6 luvussa olevien korvausvastuun jakautumissäännösten, myös yhteisvastuullisen korvausvastuun, soveltaminen kilpailunrajoituksesta aiheutuneen vahingon korvaamiseen.

34 §. *Kutsuminen kuultavaksi.* Perustuslakivaliokunnan lausuntoon ja pykälän yksityiskohtaisiin perusteluihin (s. 76) viitaten pykälää on täsmennetty niin, että Kilpailuvirasto voi kutsua kuultavaksi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajan yhteenliittymän edustajan taik-

ka muun henkilön, jos se on välttämätöntä kohteeseen liittyvien tietojen keräämistä varten.

42 §. *Asian käsittely markkinaoikeudessa.* Pykälän 1 momenttia on täydennetty niin, että kilpailunrajoitusta koskeva asia tulee vireille myös 30 §:n 2 momentissa tarkoitettulla esityksellä ja 26 §:n 2 momentissa tarkoitettulla hakemuksella.

47 §. *Seuraamusmaksun täytäntöönpano.* Edellä 12 §:n perusteluihin viitaten lakiin on lisätty uusi 47 §, jossa säädetään seuraamusmaksun täytäntöönpanosta ja seuraamusmaksusta tehtävistä ilmoituksista. Pykälä vastaa sisällöltään kumottavaa valtioneuvoston asetusta kilpailunrikkomusmaksun täytäntöönpanosta.

50 §. *Voimaantulo.* Edellä 12 ja 47 §:n perusteluihin viitaten 2 momentista on poistettu säännös kilpailunrikkomusmaksun täytäntöönpanoasetuksen voimaan jäämisestä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

Kilpailulaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—4 §
(Kuten HE)

2 luku

Kielletyt kilpailunrajoitukset

5—7 §
(Kuten HE)

3 luku

Kiellettyjä kilpailunrajoituksia koskevat toimenpiteet, seuraamukset ja vahingonkorvaus*Kiellettyjä kilpailunrajoituksia koskevat toimenpiteet*8—11 §
(Kuten HE)*Seuraamukset*

12 §

Kilpailunrajoituksesta määrättävä seuraamusmaksu(1—3 mom. kuten HE)
(4 mom. *poist.*)13—18 §
(Kuten HE)

19 §

Seuraamusmaksun vanhentuminen

Seuraamusmaksua ei saa määrätä 5 tai 7, 25 tai 27 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan säännösten rikkomisesta, ellei esitystä markkinaoikeudelle ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen tapahtui tai jatkettun rikkomisen osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi. Kilpailuviraston toimenpiteet kilpailunrajoituksen tutkimiseksi aloittavat vanhentumisajan kulumisen alusta.

(2 mom. kuten HE)

Vahingonkorvaus

20 §

Vahingonkorvaus

(1 mom. kuten HE)

Korvausvelvollisuuteen sovelletaan lisäksi, mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 2 luvun 1 §:n 2 momentissa ja 6 luvussa säädetään.
(3 mom. kuten HE)

4 luku

**Yrityskauppa-
valvonta**21—30 §
(Kuten HE)

5 luku

Menettelyä koskevat säännökset31—33 §
(Kuten HE)

34 §

Kutsuminen kuultavaksi

Jos se on välttämätöntä tutkinnan kohteeseen liittyvien tietojen keräämistä varten, Kilpailuvirastolla on oikeus kutsua kuultavaksi elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän edustaja taikka muu henkilö, jonka voidaan perustellusta syystä epäillä toimineen kilpailunrajoituksen toteuttamisessa. Kilpailuvirasto voi tallentaa saamansa vastaukset. Kuulemisesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

35—41 §
(Kuten HE)

42 §

Asian käsittely markkinaoikeudessa

Kilpailunrajoitusta koskeva asia tulee vireille markkinaoikeudessa 12 §:n 3 momentissa, (*poist.*) 25 §:n 1 momentissa tai 30 §:n 2 momentissa tarkoitettulla esityksellä, 44 §:n 1 momentissa tarkoitettulla valituksella taikka 26 §:n 2 momentissa, 36 §:n 3 momentissa tai 45 §:n 2

momentissa tarkoitettulla hakemuksella. Esitys, valitus ja hakemus on tehtävä kirjallisesti.

(2—4 mom. kuten HE)

43 §

(Kuten HE)

6 luku

Erinäiset säännökset

44—46 §

(Kuten HE)

47 § (*Uusi*)

Seuraamusmaksun täytäntöönpano

Oikeusrekisterikeskus huolehtii 12 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun määräämistä koskevan päätöksen täytäntöönpanosta.

Markkinaoikeuden päätöksestä määrätä seuraamusmaksu on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle.

Jos korkein hallinto-oikeus muuttaa markkinaoikeuden päätöstä siten, että seuraamusmaksu poistetaan tai sen määrää muutetaan, kor-

keimman hallinto-oikeuden on ilmoitettava päätöksestään Oikeusrekisterikeskukselle.

Korkeimman hallinto-oikeuden on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle myös päätöksestään, jolla korkein hallinto-oikeus on ensimmäisenä asteena määrännyt seuraamusmaksun.

Oikeusrekisterikeskuksen on hakemuksetta palautettava seuraamusmaksu, jos sitä koskeva päätös on kumottu tai jos määrätyn maksun määrää on alennettu.

48 ja 49 (47 ja 48) §

(Kuten HE)

50 (49) §

Voimaantulo (poist.)

(1 mom. kuten HE)

Tällä lailla kumotaan kilpailunrajoituksista 27 päivänä toukokuuta 1992 annettu laki (480/1992) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. (*Poist.*) Jos muualla lainsäädännössä viitataan kilpailunrajoituksista annettuun lakiin, tämän lain voimaan tultua sovelletaan kilpailunrajoituksista annetun lain sijasta tämän lain säännöksiä.

(3—5 mom. kuten HE)

TaVM 50/2010 vp — HE 88/2010 vp

Helsingissä 4 päivänä maaliskuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jouko Skinnari /sd	Eero Lehti /kok (osittain)
vpj.	Mauri Salo /kesk	Päivi Lipponen /sd (osittain)
jäs.	Hannu Hoskonen /kesk	Marjo Matikainen-Kallström /kok (osittain)
	Harri Jaskari /kok (osittain)	Petteri Orpo /kok (osittain)
	Anne Kalmari /kesk	Sirpa Paatero /sd
	Matti Kangas /vas	Oras Tynkkynen /vihr (osittain)
	Toimi Kankaanniemi /kd	Markku Uusipaavalniemi /ps.
	Miapetra Kumpula-Natri /sd	
	Jouko Laxell /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eelis Roikonen.